

KUSTBON

Nr 2. Årgång 15

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Juli 1958

En segelskuta fullpackad med estlandssvenskar i Nya hamnen i Hapsal i tålig väntan på ockupationsmyndigheternas tillstånd att för alltid få lämna den bygd de så varmt älskade, den bygd deras förfäder odlat och kämpat för alltsedan grå forntid. Längtan efter trygghet hade under de gångna åren vuxit sig starkare än kärleken till fädernejorden.

H. Pertens foto

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner.

Redaktör och ansvarig utgivare: *Manfred Nyman*.

Redaktionssekreterare: *Lars Broman*.

Red. och exp. Eknäsvägen 2. Stockholm K.

Kustbons postgiro: 19 72 07. Tel. 53 16 37.

Utkommer 1958 med fyra nummer.

Prenumerationspris 1958 5 kr.

Annonspris: 1/1 200: —, 1/2 115: —, 1/4 60: —,
1/8 35: —

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 20 kr.

Härnösand 1958 — Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Ur innehållet

	Sid.
För femton år sedan av Folkskollärare V. Aman	2
Ester vill ha undervisning på estniska	3
Kallelse till S. O. V:s årsmöte	3
Det rör sig på språkfronten av Prof. P. Wieselgren	4
En flyktskildring av A. T.	6
Förlovnings- och bröllops seder på Nuckö, en upp- teckning av Prof. Gideon Danell	7
Eduard Tui 60 år av Martha G.	9
Konsul C. E. Gahlnbäck av Hj. Pöhl	9
Kristina Knutas död av Fil. lic. N. Tiberg	10

För femton år sedan

Våren 1943 började de många små flyktbåtarna smyga sig ut från stränderna i Svensk-Estland och inledde därmed hela svenska stammens uppbrott från dess gamla boplatser. Som en återblick på dessa tider skall jag ta upp några drag ur händelseförloppet, särskilt just småbåtarnas betydelse för det hela.

Det var småbåtarna som började, det var de som löpte de största riskerna och var med om de mest dramatiska upplevelsorna. Ändå kom på detta sätt endast omkring 2.000 personer över havet, under det att "Odin" på sina tre resor lagligen överförde 738 personer (smygpasagerare inräknade) och "Juhan" under sina 9 resor hela 3.335 estlandssvenskar (och dessutom många ester). — Flyktbåtarna överförde således under stora risker inte ens hälften av vad de lagliga transporterna gjorde på ett tryggare och (oftast) bekvämare sätt. Var det då överhuvudtaget nödvändigt att ta dessa risker? Kunde inte hela överflyttningen ha ordnats på laglig väg?

Så här långt efteråt ser man på ett klarare sätt mångt och mycket, som då ännu tillhörde framtiden. Vi förstod inte att utnyttja tillfället, då balttyskarna lämnade landet hösten 1939, våra egna ledande män försökte mest bara "lugna" dem, som då förde fram frågan om allmän överflyttning, och det officiella Sverige gjorde inte annat. Då vi sedan började söka vägar för utvandring, var det redan för sent: Sovjetmyndigheterna tänkte inte bevilja utresa, de försökte bara lugna oss. Inte heller tysktiden förde med sig större resultat än lugnande förmaningar.

Myndighetspersonerna och överheter tycks i allmänhet fatta som en av sina främsta uppgifter att "lugna" det förment okunniga folket: Lugn bara! Det här förstår vi bäst, förtrösta bara på oss!

Till all lycka lät befolkningen inte lugna bort sitt eget omdöme. Misstron mot herrarna är en av de viktigaste lärdomarna som estlandssvenskarna fått av sin långa historia. Den har varit deras styrka. Vi kan våga påståendet, att om de under alla sina gångna år hade tillitsfullt fogat sig efter alla sina växlande överheters önsknings, så hade de inte funnits till som folkgrupp längre.

Om estlandssvenskarna själva hade suttit stilla och väntat på överflyttning, så skulle nog svenska och tyska myndigheter också väntat. Vi minns ju hur tyskarna tillämnade oss en egen, välorganiserad framtid, och rikssvenskar insamlade medel för att förverkliga den. Allt detta var planerat i välmening, men kortsynt.

Enbart genom förhandlingar skulle överflyttningsfrågan tydligen inte föras vidare. — Så kom mobiliseringen och flykten och bragte med ens frågan i helt annat läge.

I april 1943 for de första flyktbåtarna i väg, och under de tre följande månaderna lämnade ett 60-tal småbåtar stranden med omkring 500 unga människor ombord. Utvandringen hade satts i gång av folket självt, och den fortsatte alla lugnande förmaningar till trots. — Mobiliseringen hade tidigare fört 314 unga män till Ryssland. Med en sådan försvagning av folkstammen blev den tillämnade "framtiden" alltför ovisst. De som skulle byggt upp det nya samhället, fanns knappast längre. Hur skulle de gamla ensamma stanna kvar?

Därtill kom, att krigslyckan började svika tyskarna.

Trycket av dessa omständigheter gjorde, att de som tidigare varit emot en överflyttning, nu ändrade åsikt och började arbeta för den. Sålunda var det major C. Mothander som hösten 1943 fick den första större "sjuktransporten" till stånd, och dr L. Lienhard och hans estlandssvenska medhjälpare organiserade färderna med "Juhan" sommaren 1944.

Skulle dessa allmänna transporter kommit till stånd, om inte flyktbåtarna funnits som kraftigt pådrivande medel? Kanhända skulle större delen av svenskarna helt enkelt suttit kvar (liksom esterna) och först i sista stund försökt rädda sig

Forts. sid. 10

Ester vill ha undervisning på estniska

En estnisk delegation hemställde nyligen hos ecklesiastikminister Ragnar Edenman om vissa möjligheter till undervisning på estniska språket i några folk- och enhetsskolor.

Esterna betraktar det som en nationell angelägenhet att de i vissa städer, där behövt estniskt befolkningsunderlag finns, ska få möjlighet att undervisa sina barn på modersmålet. För detta finns alla praktiska förutsättningar och föräldrarnas intresse, heter det bl. a. i delegationens framställning.

Hr Edenman ansåg det viktigt att frågan löses. Förslaget har nu gått vidare till skolöverstyrelsen och andra remissinstanser.

Redan 1944 fick estniska barn egenspråkig skolundervisning i s. k. lägerskolor, och f. n. finns i Stockholm en estnisk statsunderstödd folkskola och ett gymnasium samt i landsorten 24 estniska hjälpskolor för undervisning i estniska ämnen vid sidan av vanlig skolundervisning.

Signaturen KLA i Stockholms-Tidningens Estniska upplaga skriver med anledning härav:

”Förståelsen för strävandena att bibehålla den nationella estniska kulturen och det estniska språket har med åren blivit allt större och våra problem har blivit uppmärksamade t. o. m. på ledarplats i den svenska pressen. Sanningen att säga, har den svenska politiken ifråga om esternas nationella kultur och språk från första början varit i allra högsta grad välvillig. Som följd härav har institutioner i stil med de estniska läroverken i Sigtuna och Stockholm och den statsunderstödda estniska folkskolan i Stockholm kunnat uppstå.

Vi nödgas tyvärr konstatera, att skolfrågans lösning inte endast är beroende av vårt värdfolks välvilja utan i första hand på oss själva. För ett tiotal år sedan skulle det hela ha gått mycket lättare, emedan den nationella entusiasmen då ännu var stark och den inbördes sammanhållningen fast. Numera märks tydligt ett avsvanande gentemot de nationellt principiella frågorna. Den statistiska s. k. ”Stockholms-undersökningen” har ju avslöjat, att av de skolpliktiga barnen mer än hälften inte utnyttjar de utökade storartade möjligheterna till skolgång i estniskspråkiga skolor, med dess erkänt höga standard och individualistiska uppfostran. Det finns exempel på att mycket framträdande estniska personligheter undanhålla sina barn från den nationella folkskolan.

Man kan redan nu fråga sig, huruvida de estniskspråkiga klassavdelningar, som ev. kunna komma att beviljas, även komma att bli utnyttjade. Fortsättningsskolorna ha på flera håll stannat på papperet (särskilt i Stockholm) på grund av bristande intresse från föräldrarnas sida. Man har en

KALLELSE TILL

ÅRSMÖTE

och

ESTLANDSSVENSK

HEMBYGDSDAG

Föreningen Svenska Odlingens Vänner håller årsmöte i samband med estlandssvensk hembygd dag

*Söndagen den 10 augusti 1958 kl. 11.00
i Baggensalen, Saltsjöbaden*

DAGORDNING

för S. O. V:s årsmöte:

1. Godkännande av kallelse till årsmöte
2. Val av mötesordförande och sekreterare
3. Val av två justeringsmän
4. Styrelse- och revisionsberättelse
5. Beviljande av ansvarsfrihet
6. Val av ordförande
7. Val av fyra styrelseledamöter
8. Val av två revisorer och två revisorssuppleanter
9. Medlemsavgiften
10. Övriga frågor

HEMBYGDSDAGENS PROGRAM

omfattar:

Föredrag av folkskollärare *Viktor Aman:*

”För fjorton år sedan”

Musik, allsång

Kaffe med dopp 4 kronor

Gammaldans och ringlekar

Förbindelser

Tåg från Slussen

var 40:de minut kl. 9.40, 10.20, 11.00 o. s. v.

Från Saltsjöbaden: kl. 13.40, 14.20, 15.00, 15.40, 16.20 o. s. v.

Pris tur-retur 3.50 kr., barn 6—12 år halvt pris

Rabattkort om 10 resor 16.50 kr.

Båt från Nybroplan

kl. 9.30 (förmodligen m/s Flora)

Från Saltsjöbaden (Marinbryggan) kl. 14.45 och 18.30. Enkel resa 4 kr., tur-retur 6 kr.

Alla varmt välkomna!

Styrelsen för
S. O. V.

känsla av att vi måste hålla räkning i första hand med oss själva i fråga om inställningen till våra utbildningsproblem och kulturella frågor, som ju utgöra grundvalen för vår nationella tillvaro.”

Det rör sig på språkfronten

av Prof. Per Wiesselgren

Fil. dr. Edvin Lagman

Sedan klottarpsbon Alvin Isberg, numera välbeställd lektor i Vänersborg, för några år sedan disputerade pro gradu på en avhandling berörande viktiga problem i reduktionstidens svensk-baltiska historia, har nu ännu en estlandssvensk erövrat den akademiska lagern. Denna gång är det en son av Spithamn, licentiaten *Edvin Lagman*, som vunnit doktorsgraden vid Stockholms högskola inom ämnet Nordiska språk genom att utarbeta och offentligligen försvara en avhandling om nuckömålets nominella ordbildning. Och av en artikel i *Kustbon* till minnet av det svenska hapsalgymnasiet att döma lär det inte dröja länge, innan tredje man anmäler sig på plan.

Bland de svenska dialekterna i Estland är nuckömålet det ojämförligt bäst kända. Redan 1881 utgav de östsvenska landsmålsstudiernas vägröjare finländaren Herman Vendell sin avhandling "Laut- und Formenlehre der schwedischen Mundarten in den Kirchspielen Ormsö und Nukkö in Ehistland". Tillsammans med sin lärofader Freudenthal utgav han 1887 en ordbok över alla målen i det svenska Estland. Detta material ingick sedan i kompletterat skick i den alltjämt oundgängliga stora ordbok över de östsvenska dialekterna, vilken Vendell publicerade 1905—07. Då hade redan en ung representant för den uppsalensiska i Lundells och Norens skola utbildade landsmålsforskningen Gideon Danell framträtt med sitt grundläggande arbete *Nuckömålet* (1905). Här gavs med noggrannare och mera praktisk ljudbeteckning än hos Vendell en också på grundligare materialkänedom uppbyggd studie över nuckömålets struktur; ljudläran behandlades med anläggande även av fonologiska synpunkter (d. v. s. man fick reda på även i vilka ställningar de olika ljuden eller ljudkombinationerna förekom), formläran gjordes till föremål för en rätt ingående behandling och ett flertal sammanhängande

texter återgavs tryckta med landsmålsalfabet och med högsvensk översättning på motstående sida. Vad man saknade var egentligen en självständig behandling av syntaktiska företeelser. Dock kunde ju läsaren själv i texturvalet lära sig mycket om denna sida av språkets liv. I svensk-estniska samfundets årsbok *Svio-Estonica* har på senare tid ytterligare en mängd texter på nuckömålet offentliggjorts: i årgång 1940—43 av E. Lagman själv och i volym XI (1952) Selim Perkléns uppteckningar från år 1895 utgivna av Danell. Den som vill har sålunda ett tämligen rikligt material till förfogande för upprättande av en systematisk redogörelse för nucködialektens syntax och kan därvid som lämpligt jämförelsematerial anlita Gudrun Lundströms bok om nyländsk syntax.

På sin höga ålderdom, då han emellertid fortfarande var mycket klartänkt och vital, satte Danell 1951 kronan på verket genom att utge en kulturhistoriskt inriktad ordbok över nuckömålet (band 2 i serien *Estlandssvenskarnas folkliga kultur*). Denna ordbok tar sin utgångspunkt i högsvenskt och är därför inte alltid så lätt att hitta i, om man vill ha förklaring på ord i målet, som starkt avvika från rikssvenskan. Ett ordregister över nucköspråket med sidohänvisningar eller angivande av högsvenska uppslagsord skulle varit mycket tacknämligt för språkvetenskapligt icke utbildade och med dialekten ej på förhand förtrogna begagnare. Nog undrar man ibland, om målets hela konkreta ordförråd verkligen kommit med. Men i vart fall är detta lexikon en förnämlig prestation, som på ett mycket ingående sätt belyser en mängd för nucköborna centrala begrepp, ger uttalsbeteckning och ofta fraseologi. Bland dem, som varit den bortgångne forskaren till nytta vid utarbetandet, nämner han själv i främsta rummet de tvenne nucköborna Edvin Lagman och Fridolf Isberg (den ovan nämnde Alvins äldre bror, vars utomordentligt energiska insamlings- och uppteckningsarbeten är hela den estlandssvenska språk- och namnforskningen till mycket stor nytta).

Om alltså Lagman förut redan ställt sina krafter till den äldre kollegans förfogande och riktat vår kunskap om det estlandssvenska "riksspråket" nuckömålet med sina tryckta historier, så har han nu genom sin avhandling framträtt som färdig forskare och övertagit ledningen av detta specialområde inom den nordiska språkvetenskapen, om också utforskandet av de estlandssvenska landsmålen i deras helhet ligger i händerna på Uppsala landsmålsarkiv och den där verksamme trägne aiboforskaren Nils Tiberger. Det torde intressera dem av *Kustbons* läsare, som ej har tillgång till Lagmans bok, att höra något om vad den egentligen innehåller och hur han lagt upp ämnet för sig.

Lagman tar sin utgångspunkt i påpekandet, hur ett språk i hög grad beror av den miljö, där det talas. I alldeles särskild grad gäller detta om dess ordskatt. I ett isolerat bonde- och fiskarsamhälle sådant som nuckötraktens saknas sålunda uttryck för en mängd begrepp, som är gängse språkgods i ett större och högre utvecklat språksamhälle, t. ex. ord, som rör politik och kommunikationer, industri, teknik, ämbeten och yrken, handel och penningväsen, idrott och gymnastik, militärväsen, litteratur, konst m. m. Naturligtvis icke så att förstå, som skulle målet ha saknat *alla* egna ord för dithörande ting. Så mycket rikare kan däremot en dylik dialekts ordförråd vara utbildat, när det gäller förhållanden, som står i centrum för det dagliga intresset, både konkreta ting och karakteriseringsord, ej minst sådana av försmädlig art.

Tänker man på ordens bildning, så saknas en del sådana avledningsändelser, som svenskan lånat från plattyskan eller franskan (med få undantag från nyare tid). För dem, man kan bruka, redogör författaren (-ar, -o, -orsk, -hait, -ning, -ande; vid adjektiv -at, -ot, -sam, -afte, -mode).

Med den nominala ordbildningen menar författaren, hur man avleder och sammansätter substantiv och adjektiv. Avledningen finner han huvudsakligen inskränkt till två områden: å ena sidan adjektiven med deras eventuella grundord samt de abstrakta substantiven på -hait, å den andra de substantiv, som kommer av verb. De synpunkter, som bör komma till användning vid behandling av sammansatta ord, är däremot helt andra. Här gäller det, hur lederna i sammansättningen förhåller sig till varandra (om förleden står i nominativ eller i genitiv), var någonstans trycket ligger på de sammansatta orden, när de uttalas enstaka eller i sammanhängande tal och om de uttalas som ett eller som två ord samt hur stavelselängden kan minskas i sammansättning.

Då förf. börjar sin undersökning av ordbildningen, får han först tillfälle att framhålla den roll, som bortfall av vokal i ändelser spelar för ordbildningen. Jämför t. ex. målets busk med riksspråkets buske. Det händer, att även riksspråket tappat bort något, såsom när kek motsvaras av kök. I fornsvenskan hette det kökja. Av detta exempel kan man också se, att ett j kan slinka med på kuppen, då en "oskyddad" slutvokal ramlar. Å andra sidan kan även målet i en och annan ordgrupp bevara en sådan ändelsevokal, exempelvis värke 'virke', fedolse 'födelse'.

Därpå behandlar Lagman adjektiven och bildningarna på -hait. Bland adjektiven urskiljer han sex grupper. Viktigast är den med ändelsen -ot (-at), som går direkt tillbaka på fornsvenskan. Denna typ är allttjämt levande ("produktiv"), under det man ej längre kan bilda nytt med hjälp av -e trots äldre ord som färde 'färdig', snurke 'rynkig'. Till de produktiva typerna hör däremot ännu -sam, -afte, -mode. Substantiv betecknande en egenskap kan man bara nybilda på -hait.

De substantiv, som bildats med ett verb som grundord, kan vara manliga yrkesnamn på -ar

eller kvinnliga på -orsk (i högsspråket -erska) eller andra femininer på -o eller utan ändelse (såsom hlätt 'slampa'). De kan också formellt vara lika med infinitiven, t. ex. hlarps, 'sörpla' eller 'sörplare'. De utgör då en mycket intressant grupp: gå opa ita 'gå för att äta' osv. Men sådana som substantiv nyttjade infinitiver kan inte stå med bestämd slutartikel.

Hos sammansättningarna finner Lagman fyra accenttyper. Äldst är den, där accentueringen är lika med de enkla ordens. Dit hör författarens egen hemmaby Spitamb (Spithamn). Sammansättningsaccent med starkt bitryck på andra leden, sammansättningar med tvenne huvudaccent, jämförbara med ordgruppsaccent, och sådana med huvudtrycket på andra leden: ex. båka-kram, 'ingredienser för bak', resp. havor grin 'havregryn' och Bärtals-Kristiansa (hemmansnamn). Accentueringsundersökningarna av de sammansatta orden är väl Lagmans hittills viktigaste vetenskapliga insats. Ordgruppsaccenten, som är särskilt vanlig i ortnamn och som man i tryck kan antyda genom särskrivning av lederna utan bindestreck, torde Lagman först av alla forskare på det estlandssvenska området ha fått upp öronen för.

Vid sammansättningar händer ej sällan, att den ena eller andra leden förkortas. I nucköområdet är sådan förkortning sällsynt i förleden, om denna är tryckstark och tvåstavig, men vanlig om den är enstavig.

Det är inte lätt att ur ett så rikhaltigt material som det Lagman samlat välja ut allt som kunde vara av intresse för en större allmänhet. Men måhända kan det lilla jag anfört vara tillräckligt som smakprov på avhandlingens innehåll. Författaren var jämte sin tyvärr för svensk forskning förlorade mycket begåvade bror en gång min lärjunge i svenska språket och litteraturen vid Dorpats universitet, där han — då liksom senare — med mycken framgång bedrev sina studier och vi har också en gång tillsammans med estlandssvenskarnas vän Paul Ariste m. fl. varit ute och folkmålsforskat i Kors' socken på nordvästkusten. Det är mig därför särskilt kärt att nu kunna lyckönska honom till att ha fullgjort sista etappen på sin vetenskapliga utbildnings väg. Fler sakkunniga arbeten av hans hand torde vara att vänta med tiden.

Professorn i rättshistoria, med undervisnings- och examensskyldighet i romersk rätt vid Lunds universitet fil. dr och jur. lic. *Gerhard Hafström* promoverades den 31 maj till juris hedersdoktor i Lund.

Kungl. Skolöverstyrelsen har föreslagit till en seminarieadiunktstjänst i lönegrad Ao 23 i geografi med hälsolära vid folkskoleseminariet i Lycksele filosofie magistern *Manfred Gunnar Stenberg* från Rickul.

En flyktskildring

Femton år är det sedan strömmen av flyktingar från den estländska svenskbygden började. Som en erinran om denna tid av oro, farhågor och förhoppningar återges här flyktskildringen från ett av de första båtlagen.

På hösten 1942 gingo rykten om en förestående tvångsmobilisering. Då fattade sex estlands-svenskar ett hastigt beslut: vi skulle rymma över till moderlandet och ge svenska regeringen upplysningar om vårt läge och kommande öde.

Det var i Reval i mitten av september 1942. Två av oss skulle följa med två ester, som hade sin båt sånär i ordning, och vi andra skulle själva försöka skaffa någon, kosta vad det ville. Någon båt visste vi ännu icke av, men vi började ordna med olja. För pengar stod den ej att få, men väl för matvaror. Men var skulle vi ta dessa ifrån? Efter många funderingar fanns det till slut ingen annan råd än att vi köpslog med en pålitlig bonde om 45 kg fläsk — så vi fingo på vår lott med Gottfrid att betala hans köttskatt till staten. Vi skrevo på kommunalhuset helt enkelt hans skatt som betald, ty vi hade som anställda där att också själva klara upp redogörelserna. När fläsket var i vår ägo, foro jag och Arnold till Reval och utbytte detta mot 90 l bensin, vilken vi allt på en gång hemtransporterade med bussen. — När det gällde att åka med bussen in till staden, då fick jag det på min lott, ty jag hade bekantskap med dess personal, eftersom jag tidigare tjänat hos samma bolag. (Utan poliskommissariens lov fick man ej åka).

När oljan var hämtad, gällde det att få en båt. Vi började då reparera ett gammalt vrak med en ruinerad motor i, som en rågöbo överlämnat åt sitt öde. Pengar hade vi i detta fall ingen användning för, så vi betalade reparationerna med brännvin.

När båten var någotsånär i ordning, exploderade en mina vid stranden på 20 meters avstånd från båten, så allt vårt arbete var förspilt. Motorn fick vi ej heller färdig, så den båten var ej mer att tänka på. De andras hopp sloknade, men jag och Arnold skulle följa med den båt esterna ägde. Men ödet ingrep. Genom en svår storm kastades båten i land och slogs sönder. Nu var allas vårt hopp ute.

I början av mars 1943 togo vi itu med arbetet igen. Vi reparerade då vår egen båt igen men fingo ej motorn att starta. När den för femte gången blev remonterad, lovade vi oss själva, att om den ej skulle starta, skulle vi slå den i småbitar.

Hur det kom sig, så började många misstänka oss, och flera ville följa med. Vi kunde dock ej tillmötesgå deras önskan, utom Valdemar V:s och tre bröders från Österby. Vi voro alltså 9 stycken. Valdemar skulle fungera som vår kapten och Ivar som motorist. Under tiden hade även mobilisering för 6 årsklasser utfärdats, men vi fortsatte dock vårt arbete i lugn och ro.

Ryktet gick så långt, att tyskarna som voro strandvakt, fingo reda på det, men de hade inga

säkra bevis därpå, så de kunde ej häkta oss. Men så långt gick det, att mitt och Gottfrids namn voro väl kända hos politiska polisen. Till vår stora förundran blevo vi dock ej häktade. Mest rädda voro vi dock för de hemliga spionerna, som det fanns i varje by.

Äntligen kom det så långt att vi voro startklara, sedan vi ännu ordnat 100 liter olja. Men ödet ingrep på nytt. Det stormade tre veckor i sträck, och inget tillfälle att fara yppades för oss. Vårt mod började falla, ty vi hade hoppats få fira påsken i Sverige. När detta hopp var ute, började vi alla brygga öl hemma, så att spionerna skulle få det litet lugnare. Men som ölet var färdigt, fingo vi gott väder, och skärtorsdagen den 22 april hade vi generalförsamling, och starten bestämdes till nästa kväll. Det skojiga med alltsammans var, att när något viktigt hände till vår fördel, så var det alltid på fredagar.

Sagt och gjort. Långfredagen den 23 april marscherade vi under kamraternas lyckönskningar till vår "Flygande Holländare", som vi döpte båten till. När det var vaktombyte på stranden, togo vi tillfället i akt men i sista stund ville vår "motorist" ej följa med. Efter lite rådpåläggning fick Arnold överta hans plats, ty han hade en aning begrepp om motorer.

Vi förde ner våra saker i båten och kastade loss. Alla voro lugna som aldrig förr. Motorn startade men stannade på nytt. Andra gången på samma sätt. Tredje gången började den gå. Det var kl. 9 på kvällen. Kaptenen som skötte om manövreringen, slog back, och båten sköt ut ifrån bryggan. Sedan slog han fram, och alla sågo under tystnad tillbaka på hemmets strand, som började sjunka mot horisonten.

Allt gick efter beräkning. Sjögången blev mindre, ju längre ut vi kommo. Vi satte kurs på Dagös ytterspets och efter tre timmar direkt på Finland. Kaptenen stod vid rodret ända till kl. 5 på morgonen, då jag avlöste honom på ett par timmar. Vi andra turades om att med en kanna ösa vatten under tiden, ty pumpen hade gått sönder, och "likkistan" — som ålänningarna senare döpte båten till — var inte av den tätaste sorten.

När vi hade kört 6 timmar ungefär, var motoristen villrådig. En viss motordel blev för varm, och ingen av oss visste, om allt stod rätt till. Vi beslöto då att segla en halvtimme och låta motorn svalna under tiden; men vårt segel var så pass litet, att vi knappast kom framåt. Vi startade motorn igen, och allt gick bra. Kl. 10 den 24 april voro vi i finska skären men visste ej var. Efter många omvägar och felkörningar kommo i äntligen på kvällen kl. 9 till Korpo, där vi övernattade på en gästgivargård.

Nästa dag skulle vi starta kl. 4 och fortsätta vår färd till Ålandsöarna, men motorn hade fått för sig att ej starta före kl. 12. När vi äntligen kommo iväg därifrån, var det så dimmigt, så vi körde vilse på nytt. När vi kommo ut på Stora Skiftet, var det så grov sjö, så vi fingo gå i land på en klippa och förbereda oss för övernattningsdärstädes. Fyra av oss låg i motorhytten, där vi värmdes

oss med spritkök och tre lågo på klippan med en presenning till täcke.

Följande dag, den 26 april. Sjön gick ännu hög, och vi kunde ej tänka på att lämna klippan den dagen. Då undersökte vi den närmare och funno på andra sidan ett hus av masonit, där militär varit inkvarterade för ett par år sedan. Vi flyttade dock ej vår båt dit utan voro på samma ställe som natten förut.

Nästa morgon fingo vi efter många prövningar äntligen motorn att starta och fortsatte vår färd. Vi anlände till Degerby på Åland samma afton, men skulle ej gått i land där, om vi haft tändstift till motorn och om ej oljan börjat taga slut. Tre av oss gick då i land och anmälde oss för länsmannen. Vi blevo vänligt mottagna och behandlades ej som fångar, fast vi egentligen voro det.

Den 29 april fördes vi av en tullbåt till Åbo, där vi inburades i polishäktet. Vi hoppades på att bli förhörda nästa dag men räknade fel. Vi voro fyra i en cell med två britsar och tre i den andra av samma storlek.

Nästa morgon blevo vi väckta kl. 7, förde ut våra madrasser och hoppades att vi skulle få mat; men det fingo vi ej före halv 10. Det var alltså vår frukost, som bestod av någon sorts gröt, som vi sent skola glömma, och 20 gr. bröd. Kvällsvarden och middagen, som voro på samma tid — halv 6 på kvällen — bestod av tio potatisar och fyra strömmingar, eller soppa kokad på ett gäddhuvud. Vår egen proviant tog slut redan första dagen, och det värsta var, att vi ej fingo tiden att gå. Dessutom saknade vi cigaretter. En åt gången gick vi fram och tillbaka i cellen för att få tiden att gå fortare.

Så gingo dagarna ända till den 4 maj, då vi fingo besök av svenske vicekonsuln i Åbo, som meddelade oss, att vi skulle få resa till Sverige samma kväll.

Glädjen var obeskrivlig, när vi fingo lämna cellerna och åka ned till båten. Allt var så väl ordnat för oss, så vi kände oss, som om vi redan voro hemma i Sverige. Resan gick utmärkt, och på båten fingo vi för första gången på en vecka äta oss mätta.

Onsdagen den 5 maj anlände vi till Stockholm, där vi hälsades välkomna av vänliga rikssvenskar. Alla kände sig överlyckliga att äntligen få vara i Sverige efter nästan ett års mödosamt arbete.

Stockholm den 14 maj 1943.

A. T.

"Du Sköna Sång"

sångboken som bör finnas i varje estlands-svenskt hem, beställes genom att på posten
inbetala **kr. 5: 25** (5: — + porto)
på Svenska Odlingens Vänners postgiro-
konto nr 35 13 11

Ange tydliga namn- och adressuppgifter

Förlovnings- och bröllops seder på Nuckö

Uppteckningen är gjord sommaren 1900 på nuckömål av professor Gideon Danell efter klockare Johan Nymann. Den här återgivna tolkningen till högsvenska är utförd av upptecknaren och hämtad ur hans verk Nuckömålet (1905—34).

När man får för sig att man skall taga sig hustru, så är det det första ärendet att höra sig för om bönemän, ock därtill tar man ju en manlig släkting. — Brännvinet är naturligtvis redan köpt.

Sent om kvällen sätter man så för hästen och åker till brudens gård. Där går först bara bönemannen in ock börjar språka om allt möjligt, begär natthärbärke ock säger, att han är en långväga resande, som kört vilse ock villat bort sig. Husbonden vet nog vad det betyder, men ställer sig i alla fall främmande ock svarar honom ock säger, att han inte har något rum åt hästarna, ock att han inte vågar ta emot så okänt folk.

Så tar den andre fram passet¹⁾ ock visar det, men husbonden låtsas inte förstå det.

Böнемannen går nu saken närmare in på livet ock säger, att "en av våra duvor är bortflugen" eller sådana historier, ock säger att han har hört, att hon skulle ha flugit in här. Ock husbonden han säger, att han inte har sett någonting, men att han inte nekar dem att söka.

Därmed ropar böнемannen in brudgummen, ock nu sökes allting igenom, tills de slutligen hitta henne gömd i "bakhuset". Ock nu hämtas hon in, nästan med våld förstås. Ock sedan sätta de sig till bords allesammans, ock böнемannen tar fram brännvinsflaskan ock slår i glaset, ock det skola de båda dricka till hälften, ock därmed har hon nu redan lovat sig åt honom.

Sedan äter och dricker man hela natten ock på morgonen kör man till prästgården på ring byte. Brudgummen ock böнемannen sitta på första vagnen ock bruden med sin "handaman" på den andra.

När de komma till prästgården, så går böнемannen först in och utlägger ärendet. Ock därpå bjuder prästen in de båda unga och tillfrågar böнемannen ock "handamannen", om det är "allas råd". Ock de svara ja på det, ock så låter prästen dem läsa, vilket bruden hela tiden har varit mest rädd för. Nu byter han deras ringar ock håller en liten bön för dem, ock därmed är allt överståndet.

Nu köra de allesammans till brudgummens gård, ock bruden sätter sig nu hos brudgummen på första vagnen. Framkomna få de äta ock dricka på samma vis, ock när kvällen kommer, beger sig var ock en till sitt hem.

¹⁾ Brännvinsflaskan

Ormsöbröllop uppfört på Skansen sommaren 1930. Brudparet spelas av Maria och Tomas Gärdström. I bakgrunden skymtar den traditionella bröllopsrekvizitan — "ljuspipan" och "bröllopskorsen", varmed man dekorerade de med vita lakan och segel behängda väggarna.

Nå, nu skall ju bruden göra "plagg", som det kallas, åt bröllopsgästerna, ock nu har hon inte annan råd än att bege sig ut på "ullkörning". Hon far ur gård ock i gård, bjuder lite brännvin ur flaskan, ock hustrurna ge allesammans ett par nävar ull.

Nu samlas byflickorna till hännes hem om kvällen ock hjälpa till med att karda ock spinna, ock strumpsticknings-, vantsticknings- ock bandflättningsarbete ta de med sig hem.

Själv har bruden också tillräckligt att göra med att sy skjortor, eftersom brudgummens föräldrar ock syskon allesammans skola få en skjorta, förutom med allt sitt eget, som hon skall göra i ordning, om hon inte förut har det tillreds i kisthörnet.

Brudgummen skall nu göra säng åt sig, om han är så händig, att han kan det. Ock den, som vid bröllopet sedan är "brudkörare", hans uppgift är det att göra kanna åt bruden.

Så snart som det nu är avlyst tre gånger, så hålles bröllopet, samma söndag eller andra söndagen därefter.

Bröllopgästerna samlas tidigt på morgonen i bröllopgårdarna, brudgummens gäster till brudgumsgården ock brudens till brudgården.

Ock så snart som man ätit, så kör man till kyrka(n). I "prästkammarn"¹⁾ sätter brudsätan "sägplet" på bruden; ock åldermannen går med brudgummen in till prästen för inskrivningens skull. Ock sedan går man med det andra kyrkofolket i gudstjänsten. Åldermannen sätter sig utanför brudgummen i manfolksbänkarna ock brudsätan på samma sätt utanför bruden i kvinnfolksbänkarna.

När nu gudstjänsten är slut, gå de tu fram till altaret ock bli vigda. Ock när de gå ut ur kyrkan, så skola åldermannen ock brudsätan gå

¹⁾ sakristian

framför, ock bruden ock brudgummen hand i hand genast bakefter, så att ingen slipper in emellan. Eljest kommer det sedan "göra"¹⁾ mellan makarna.

Då man nu åker från kyrkan till brudens gård, så åker åldermannen med brudsätan allra först, där bakefter brudgumskörarn med brudgummen, sedan brudkörarn med bruden, såsom förut. Därefter kommer storföljarn ock lillföljarn med sina hustrur ock andra äkta par, ock allra sist brudpojckarna med brudpigorna.

Då man kommer till brudens gård, så står "mottagarn" eller "garnsacken" i grinden ock släpper inte in dem, förrän åldermannen har visat passet — passet det är brännvinsflaskan förstås.

Så släppas de in. Bruden förs åt boden, ock brudgummen ock åldermannen sätta sig bakom manfolksbordet, åldermannen överst ock sedan brudgummen. Nu leder brudledarn först in kockmor med säpplet på ock visar henne för brudgummen, men han vill inte taga henne till godo. Sedan hämtar han in en brudpiga, men också hon befinnes vara behäftad med allehanda fel. Sist hämtas själva bruden in, ock hon mottages, som den rätta, ock sätter sig nedanför brudsätan vid kvinnfolksbordet.

Så sjunges det²⁾ till bordet, ock alla börja äta "färsk mat". När alla ha ätit, så kommer bordslagningen. Kockmor kommer in med fatet ock tvagan ock börjar stryka³⁾ från bordet. Därvid slår en ock annan slant i bordet, så att det skramlar, ock pojckskålmarna kasta emellanåt också köttben däribland. Så hålla de på en stund, tils lusten tar slut.

Nu vänds bordet om, ock allt är färdigt. Sedan dricks ock dansas det, ock därmed håller man på till inpå halva natten, ock bruden ock brudgummen få bara sitta på sin plats, var och en vid sitt bord, utom då de bliva uppbudna till dans. Mest dansas det på kvällen, när "snuggarna"⁴⁾ komma. Och så höll man på hela natten.

Annandagen vid tio-älvatiden gör sig bröllopslaget i ordning att bege sig till brudgumsgården. Nu åker man på samma vis som förut, utom det att bruden ock brudgummen åka tillsammans. Ock när man kommer fram, blir man mottagen på samma vis som i brudgården. Sedan ätes ock drikes ock dansas det på samma sätt som förut, tils "plaggdansen" skall gå av stapeln. Plaggdansarn — det är "brudledarn" — tar plaggkorngen ock går in med den, sätter svärmoderns mössa på huvudet ock förklät framför sig ock dansar några slag kring golvet, ock så börjar han dela ut. Först få svärfar ock svärmor, sedan brudgummen, åldermannen ock brudsätan, därpå de gifta bröllopgästerna ock allra sist brud-

¹⁾ tråkigheter

²⁾ en psalm

³⁾ bort maträsterna

⁴⁾ objudna bröllopgäster

Lydia Einbluth som vippalbrud

gumspojkarna och brudpigorna. Ock till var ock en har han något skämtord att säga.

När det är färdigt då kommer skänknigen. Brudledarn går med en tallrik ock dricksglas till alla, som ha fått plagg, i samma ordning som förut, ock bjuder den ene efter den andre att dricka ett glas. Ock "den som har druckit, det skall allt betalas också", säger han sedan. Ock på så sätt narrar han pengar av alla, som ha fått plagg. Ock vars ock ens (skänk) föres till bruden med många hälsningar från givarn, ock hon skickar många hälsningar tillbaka.

Då detta nu också var färdigt, fortgick brölloppet som vanligt, tills slutligen man började tänka på hemfärd. Då fördes bruden till manfolksbordet ock fick sätta sig bredvid brudgummen. "Säppet" avtogs nu, och mössan satte på. Sedan gavs åt dem båda var sin smörgås, ock så skulle de kampas om att äta upp den. Ock den som hann först, skulle dö först. Men för det mästa brukade brölloppspojkarna snappa bort smörgåsen för bruden, så att hon blev utan.

Nu dansade bruden ock brudgummen tillsammans, och sedan hissades de, bruden av de gifta kvinnorna ock brudgummen av de gifta karlarna.

Därmed voro alla bröllopsbruken avslutade.

Eduard Tui 60 år

60 år fyller den 9 juli folkskolläraren Eduard Tui, Kristdala.

Han är född i Enby i Nuckö. I sina tidigaste ungdomsår ämnade han bli sjöman och efter genomgången navigationsskola blev han styrman. Men ett helt annat arbetsfält fångade plötsligt hans intresse. I det tvåspråkiga Nuckö behövdes språkkunniga lärare. Eduard Tui slog sjömanslivet ur hägen och bytte sextanten mot pekpinnen.

En höstkväll år 1920 kom en ung man i hem-

vävda kläder in till mig, undertecknad var då föreståndare för Paschleps skola, och presenterade sig som den nye läraren vid skolan. Eduard Tui var en trevlig bekantskap. Han var vänlig och tillmötesgående, arbetsam och plikttrogen. Sina elever behandlade han med största hänsyn och välvilja. Hans arbete i skolan vann uppskattning bland såväl kolleger som elever och målsmän. Jag minns bl. a. att han så gott som varje dag tog sin kära mandolin med sig till klassen, där det spelades och sjöngs av hjärtans lust. Nu är Eduard Tui verksam i Kristdala, där han är både omtyckt och uppskattad. Vi önskar honom lycka till i hans lärargärning och tackar för gott kamratskap.

Martha G.

Konsul Carl Erik Gahlnbäck

In memoriam

Den bortgångne skulle den 16 december 1957 ha fyllt 90 år. Det är icke bara årens antal denna minnesruna vill anteckna, utan deras skiftande och innehållsrika och skiftande förlopp som dock aldrig voro mäktiga att bryta den bortgångnes vitalitet och livsoptimism.

Konsul C. E. Gahlnbäck föddes i Reval, flyttade därefter till Göteborg och London. På båda platserna bedrev han en framgångsrik merkantil verksamhet. 1896 blev han prokurist i det av hans farfar 1837 grundade rederiet i Reval. Detta uppehåll med sina 6 segelskutor trafik mellan Estland, Frankrike och England. Samma år blev han svensk konsul — ett hedersuppdrag som tidigare innehafts av hans far och farfar.

I början av första världskriget var Gahlnbäckes rederi det största i Estland. 1916 deporterades den bortgångne av Revals fästningskommentant Gerassimov till Sibirien. Vid Kerenskirevolutionens utbrott erhöll han tillstånd att återvända till Europa, men icke till sin födelsestad. Han bosatte sig i Helsingfors och flyttade först efter Estlands självständighetsförklaring till Tallinn, där han på ett framgångsrikt sätt ledde firman ända till det skickesediga året 1939.

Den bortgångne var medlem av svensk-finska församlingens kyrkoråd, åldersman i stadens Knutsgille, kommendör i Estländska jaktklubben, Riddare av Vasaorden, bärare av Finska Frihetskorsket, Järnkorsket och Vita Rosen samt hedersledamot av Svenska Odlingens Vänner.

I sin ålderdom upplevde han bolsjevikernas inmarsch i Zoppot, Polen, vintern 1945 och räddades först 1949 över till Sverige.

Varje Tallinnsvensk känner till namnet Gahlnbäck. Med honom har en svensk märkesman och företagare av rang gått ur tiden. Otaliga vänner både hemma och ute bringa honom en tacksamhetens hyllning för trogen vaktjänst i skickesediger tid.

Hj. Pöhl.

Kristina Knutas död

Tredje dag pingst avled fru Kristina Knutas, några och åttio år gammal.

Det är en märklig levnadssaga som därmed har gått till ända.

Hon var född den 14 maj 1876 i Gammalsvenskby, dotter till Mutas Mickjal och hans hustru Marget. Gift på 90-talet med en av männen i den stora byn i Ukraina, följde hon omkring sekelskiftet sin make till Canada, dit inemot ett hundratal svenskbybor redan tidigare utvandrat, då byns jord började tryta. Sedan mannen dött återvände hon — driven av "en förbrännande hemängslan" — till Gammalsvenskby. Många av hennes närmaste hade då lämnat byn, så brodern Johan, som vid den tiden slog sig fram såsom nybyggare i Sibirien. Efter någon tid fick hon på nytt ett hem, då hon gifte sig med Knutas Kristjan. Hon fick nu både styvbarn och efter hand egna barn. Som hjälp till maken byggde hon en präktig smedja, och där hade hon både arbetsförtjänst och arbetsfröjd. Men ännu väntade henne skiftande öden. Oron efter första världskriget rev djupa sår i byn, men ännu såg man lösningen i att bryta upp ny jord. Vid inre ändan av byns jord, inåt steppen, grundades en "Nysvenskby", och där byggde Kristina med vana händer en "zimljank", en stuga halvt nedgrävd i jorden, avsedd till sommarbostad i begynnelsen. Så kom krisen 1928, då sovjetstaten sade upp de gamla avtalen om självägande byars självförvaltning och andliga självbestämmanderätt. Hela byn bröt upp till Sverige, och inom kort stod Kristina såsom änka med sina barn i Jönköping jämte alla andra svenskbybor. Den som inte lärt känna dessa människor skall inte kunna förstå vilken utsäglig förtvivlan som gick genom familjerna, då de nu måste gå ut till arbete på skilda håll, de som aldrig haft en tanke annat än att leva tillsammans. — Efter långa år av trogen tjänst på flera håll hos gotländska husbönder, fick Kristina slutligen åter ett eget hem hos de sina. Arbete, skötsamhet och inbördes hjälp gav efter hand åt familjen allt mer burgen ställning, och Kristina fick se båda sina barn som hemmansägare på Gotland, dugliga i arbetet och uppskattade av de gotländska grannarna.

Under hela denna tid har Kristina Knutas skött inte bara dryga och krävande tjänster eller lika outröttligt allt vad hon tagit på sin lott i hus och hem. Hon har därtill alltsedan 1929 varit en outtömlig källa till uppgifter om livet i gamla dagar i byn vid Dnjepr. Till Landsmålsarkivet i Uppsala har hon troget insänt skildringar om alla sidor av det ålderdomliga och särpräglade livet i byn där fäderna bodde från 1782 till 1929, sedan de till fots gått den långa vägen dit ned — hundratals mil med hästar och vagnar, med åldringar och nyfödda från Dagö i Estland, där godsägaren sagt upp dem till avflyttning, varefter kejsarinnan utnyttjade dem som "ryska" nybyggare i bygder som just erövrats från turkarna.

Först och sist är det byns svenska språk, "gam-

melschvanska", "gammalsvenskan", som Kristina Knutas har räddat i en fyllighet och talspråksmässigt oberördhet, som det inte finns många motstycken till. Men inte bara språket med dess tusen och åter tusen ord och uttryck, dess vändningar, talesätt och ordspråk. Det gäller innerst inte bara några tiotusental glosor, utan det oförställda sättet att tänka "på bönders vis", att ge uttryck åt deras rättsuppfattning, deras allvar, deras humor.

Vänliga väsen stod fadder åt den lilla livliga flickan: hon fick en ousinlig berättargåva vid sidan av en skarp iakttagelseförmåga och en osläcklig lust att uppleva nya sidor av livet. Hon såg det yttre men hon upplevde också den inre verkligheten. Hon formade inte om vad hon såg: hon var en tillförlitlig traditionsbärare, djupt kunnig i gamla tiders sätt att leva och tro. Men hon var också till slut en märklig karaktär: fast och rättkluven, pålitlig i vad hon sade och gjorde.

Från sin fjärran hembygd förde hon med sig en handfull jord. Må nu även den gotländska jorden vila lätt över henne.

Nils Tiberg.

Den estlandssvenske konstnären

Enne Hallek från Rus har blivit uppmärksammad genom att han genom Konstakademien blivit tilldelad ett stipendium på 1500 kronor ur Erik Sääfs fond. Hallek är med sina 26 år yngst bland årets stipendiater. Han tänker använda pengarna för studier i Frankrike. Hallek har tidigare besökt Frankrike under ett kort besök, men denna gång har han för avsikt att ligga ute en längre tid och närmast då för att få tillfälle att få studera fransk medeltida arkitektur och kyrkokonst.

* * *

Forts. från sid. 2

genom flykt. Låt oss erinra oss, att man aldrig lyckats utverka tyska riksregeringens samtycke till överflyttningen! De lagliga transportererna kom således även de att gå som ett slags smygfärder, beviljade endast av lokala tyska myndigheter — nära nog som en fortsättning och legalisering av flykten i småbåtar: männen flydde i småbåtar, deras familjer for med tillstånd. Unga och medelålders män vägrades medfölja de allmänna transportererna och var ända till slutet hänvisade till flyktbåtarna. Så kompletterade de två sätten varandra, och vardera behövdes för att företaget skulle kunna genomföras.

Men det var flyktbåtarna som hade börjat, och initiativet hade utgått från folket självt.

Om man så vill, kan man säga, att överflyttningen väsentligen är ett resultat av folkets självrådighet och bristande laglydnad.

Viktor Aman.

Lena Luks död

I början på mars jordfästes i Stockholm stoftet av fru Lena Luks från Rickul. Den bortgångna blev tidigt änka och fick ensam ta hand om åtta barn. Officianten erinrade i sitt griftetal om denna moders beundransvärda livsgärning, vartill hon hämtat kraft ur Guds ord och sin ljusa, glada livsyn. Hon visste att avlasta sina bördor på Honom, som i alla livets skiften är källan där man söker styrka. Alla de svårigheter som hon själv upplevat gjorde att hon ömmade för alla som hade det bekymmersamt. Särskilt låg henne flyktingbarnens öde varmt om hjärtat. Därom vittnade kvittan som låg i hennes bibel.

Hennes tacksamhet för den fristad hon funnit i Sverige var stor. Hon talade ofta om hur lycklig hon var över att få tillbringa sina sista år här. Tyvärr blev det inte så många. Nu har hon kommit till ro och vi skall alltid minnas hennes ljusa väsen.

S. L.

Min älskade Maka
vår kära Mor och Farmor

Maria Heldring

född 22 april 1879
död 15 maj 1958
har lämnat oss, släkt och vänner
i djup sorg och saknad

JOHAN
Barn och Barnbarn

Mn älskade Make
vår käre Far, Morfar och Farfar

Gustav Vesterblom

född den 31 maj 1877
död den 7 mars 1958
Djupt sörjd och saknad av

JULIA
Manfred och Ingeborg
Einar och Majbritt
Kaleb Helga
Barnbarn, Syskon, Släkt och Vänner
Nu slut är smärtan
Du funnit frid
Men lämnat hjärtan
Som älskat Dig

Vår älskade Mor, Farmor och Mormor,
Farfarsmor och Farmorsmor
Änkefru

Kerstin Stenberg

född Vesterman
född 14 augusti 1868 i Rickul
död 7 maj 1958 i Eskilstuna
I ljust och tacksamt minne bevarad av oss
Barn, Barnbarn, Barnbarnsbarn
samt släkt och vänner

Tack kära Mor för de tusen stegen
För oss i världen Du trampat här
Du gick den längsta, den tyngsta vägen
Och alltid redo att hjälpa var.

Min kära Maka, vår älskade lilla Mor

Gertrud Öman

* 14 mars 1890 † 22 mars 1958
har lämnat oss, syskon, släkt och vänner i
djupaste sorg.

LARS
Barn, Barnbarn, Barnbarnsbarn
Tom är platsen i hemmets vrå
tung blir vägen att ensam gå
Kära lilla Mamma.
Du torkade tåren i barnaåren
Du gav tröst kära Mor.
För böner Du bett
och för allt Du förlåtit,
För allt vi Dig tacka.
För Din kärlek så stor
Tack kära Maka och Mor.

FAMILJENYTT

Bemärkelsedagar

90 år

Blees, Lena f. Magnusson, 7 augusti 1868, Rickul
Lundgren, Lena f. Vestersten, 19 augusti 1868, Nuckö
Bergström, Johan, f. 17 september 1868, Ormsö

85 år

Rönblom, Gertrud f. Beckman, den 2 juli 1873, Ormsö
Vidgren, Agneta f. Alström, den 10 juli 1873, Ormsö
Stahl, Eva f. Jakobsson, den 24 juli 1873, Rickul
Smitt, Eva, f. 19 september 1873, Rickul

80 år

Bergström, Maria f. Vidgren, den 8 juli 1878, Ormsö
Hamberg, Maria f. Grönman, den 30 juli 1878, Ormsö
Rönberg, Katarina f. Enkel, den 2 augusti 1878, Ormsö
Brunberg, Josef, f. 19 augusti 1878, Rickul
Hedenström, Hans, f. 10 september 1878, Ormsö
Brunberg, Eva f. Klippberg den 14 september 1878, Rickul
Simberg, Magdalena f. Engström, den 18 sept. 1878, Rågö

75 år

Schmidt, August Fredrik, f. den 10 juli 1883, Nargö
Bergman, Maria, f. den 18 juli 1883, Hapsal
Bäckman, Hans, f. den 25 juli 1883, Ormsö
Söderström, August, f. den 23 augusti 1883, Rågö
Koinberg, Lena, f. den 24 augusti 1883, Rickul
Ponder, Lisette, f. den 25 augusti 1883, Rågö
Mardi, Mihkel, f. den 29 augusti 1883, Rågö
Vesterman, Kristian, f. den 24 september 1883, Rickul

70 år

Beckman, Maria f. Lindkvist, den 7 juli 1888, Ormsö
Hallberg, Jakob, f. den 7 juli 1888, Rickul
Ambrosen, Adolf, f. den 11 juli 1888, Nargö
Vesterbusch, Maria f. Stenberg, den 14 juli 1888, Rickul
Balushev, Katarina f. Grundström, d. 18 juli 1888, Ormsö
Alros, Agneta, f. den 23 juli 1888, Ormsö
Mihlberg, Lena f. Åkerman, den 29 juli 1888, Rickul
Heyman, Mari, f. den 30 juli 1888, Rickul
Blomberg, Alexander, f. den 3 augusti 1888, Rickul
Hamberg, Eva f. Granberg, den 11 augusti 1888, Rickul
Skönberg, Anders, f. den 17 augusti 1888, Ormsö
Hallman, Mathias, f. den 4 september 1888, Rickul
Kiho, Ottilia f. Eiche, den 19 september 1888, Kegel
Salin, Katarina f. Hamberg, den 26 sept. 1888, Ormsö
Österberg, Agneta f. Vesterberg, den 27 sept. 1888, Ormsö
Strömkvist, Lovisa f. Brunberg, den 28 sept. 1888, Rickul

60 år

Malm, Elisabeth, f. den 4 juli 1898, Runö
Söderkvist, Maria f. Sjöman, den 8 juli 1898, Ormsö
Öman, Hans, f. den 8 juli 1898, Ormsö
Tui, Eduard, f. den 9 juli 1898, Nuckö
Grundström, Lars, f. den 22 juli 1898, Ormsö
Klanberg, Johannes, f. den 22 juli 1898, Nuckö
Förberg, Anders, f. den 25 juli 1898, Ormsö

Alström, Maria f. Blomkvist, den 29 juli 1898, Ormsö
Hallik, Alexander, f. den 30 juli 1898, Asuküla
Aavik, Sander, f. den 6 augusti 1898, Ösel
Erkas, Voldemar, f. den 6 augusti 1898, Odinsholm
Hamberg, Anton, f. den 7 augusti 1898, Rickul
Romanov, Nikolai, f. den 7 augusti 1898, Nuckö
Stenberg, Pauline, f. Blomberg, den 15 aug. 1898, Rickul
Heyman, Herman, f. den 16 augusti 1898, Rickul
Nordgren, Magdalena f. Ellerbusk, den 21 aug. 1898, Runö
Freiman, Maria f. Kibus, den 23 augusti 1898, Nuckö
Vesterblom, Leontine f. den 23 augusti 1898, Odinsholm
Bäckman, Maria f. Alström, den 26 augusti 1898, Ormsö
Söderholm, Elisabeth, f. den 27 augusti 1898, Nuckö
Treiberg, Maria f. Klingberg, den 27 augusti 1898, Rickul
Koinberg, Alexander, f. den 29 augusti 1898, Rickul
Pihlberg, Linda Alexandra, f. den 29 augusti 1898, Reval
Schönberg, Sofia f. Brunberg, den 4 sept. 1898, Rickul
Ahman, Herta f. Toom, den 6 september 1898, Dorpat
Lindström, Villiam Gottfrid, f. den 9 sept. 1898, Hapsal
Vahlberg, Hans, f. den 11 september 1898, Ormsö
Passvik, Isak, f. den 12 september 1898, Runö
Hammerman, Anders, f. den 25 september 1898, Ormsö
Grundström, Agneta f. Slät, den 27 sept. 1898, Ormsö
Enggrön, Elisabeth f. Lindgren, den 29 sept. 1898, Rågö

50 år

Lagman, Alexander, f. den 1 juli 1908, Rickul
Kanna, Eduard Johannes, f. den 19 juli 1908, Hapsal
Vesterblom, Robert, f. den 24 juli 1908, Nuckö
Vesterholm, Rosette, f. den 10 augusti 1908, Rickul
Koinberg, Eduard, f. den 14 augusti 1908, Nuckö
Grönberg, Kristina, f. den 16 augusti 1908, Hapsal
Kermes, Hilda f. Stavas, den 1 september 1908, Odinsholm
Merimaa, Anna, f. den 1 september 1908, Pärnau
Sandvik, Helmi f. Voksepp, den 3 september 1908, Vippal
Timmerman, Lovisa f. Nyman, den 7 sept. 1908, Nuckö
Grenman, Fridolf Voldemar, f. den 10 sept. 1908, Vippal
Hallik, Hildegard f. Heldring, den 10 sept. 1908, Asuküla
Roos, Ervin, f. den 13 september 1908, Dorpat
Andersin, Johan, f. den 14 september 1908, Ormsö
Söder, Magda f. Bachman, den 16 september 1908, Reval
Hamberg, Alide f. Koinberg, den 17 sept. 1908, Rickul
Broman, Maria f. Lilja, den 26 september 1908, Ormsö
Luks, Oskar, f. den 26 september 1908, Rickul
Hamberg, Alexander, f. den 28 september 1908, Rickul

Födda

En DOTTER, Brita, född Treiberg och Bo Wiberg
Sabbatsbergs BB den 27 febr. 1958

LENA CARINA, född den 10 mars 1958 i Stockholm,
dotter till Rigmor, f. Jonson o. Ingvar Klippberg

JOHAN ÖSTEN född den 10 maj 1958 i Stockholm,
son till Ingegerd, född Thorén o. Manfred Nyman